

Annona Nova IX.

A Kerényi Károly Szakkollégium évkönyve

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
Kerényi Károly Szakkollégium
Pécs, 2018

Szakmai lektorok:

Bandi Szabolcs, Csibi Norbert, Fedeles Tamás, Jóri Anna,
Kárpáti András, Kisantal Tamás, Antonio Domingo Lilón,
Pete Krisztián, Polyák Petra, Szabó Veronika, Takáts József

A kiadvány a *Nemzeti Tehetség Program* támogatásával jött létre
NTP-SZKOLL – 17-0071

Felelős kiadó:
András Csaba

Szerkesztők:
Fenyő Dániel, Rétfalvi P. Zsófia

Olvasószerkesztők:
Endródi Edina, Nagy Tamás,
P. Simon Attila, Várdai Levente

Borítóterv és tördelés:
Kiss Tibor Noé

Nyomdai előkészítés és kivitelezés:
Virágmandula Kft.

ISSN: 2061-4926

© A szerzők, 2018
© A szerkesztők, 2018

Minden jog fenntartva.

Borítófotó:

David Eccher / Flickr / <https://www.flickr.com/photos/davideccher/9589731219>

Tartalomjegyzék

Szatmári Áron: Előszó	7
Árvai Attila: Quine és Sartre a megismerésről	11
Csapó Gyöngyvér: A Sötét Triád és a mentalizáció kapcsolatának vizsgálata	21
Endrődi Edina: Vélekedések az 1765-ös bélyegtörvényről bostoni patrióta újságokban	35
Flach Richárd: Bevezetés a nem-szuicidális önsértés jelenségébe	49
Horváth Klaudia: Szerelmi kényszervarázslat papiruszon és varázsgemmákon	65
Karácsonyi Krisztina: A komplex és az egyszerű esemény jelentésű magyar deverbális főnevek szintaktikai szerkezete	73
Kocsis Árpád: Fecsegések <i>Coetsee és a depresszió</i>	89
Mogyorósi Renátó: Visegrád – a háború és a béke kongresszusa	99
Nagy Tamás: A társas identitás nyelvi megjelenése magyar nyelvű zenei blogok posztjaiban a többes szám első személyű, kijelentő módú igei személyragokat tekintve	113
Ónya Balázs: A nemlétező enigmák nyomában – Altrichter Ferenc Wittgenstein értelmezésének bírálata	127
Radnai Dániel: Realizmus-képzetek a Mikszáth-recepcióban (1887–1945)	139
Simor Kamilla: A komplex struktúra és a plaszticitás problémája <i>A lé meg a Lolában</i>	153
Sipos Balázs: A Pécsi Orvostudományi Egyetem épületfejlesztési koncepciói 1947 és 1959 között	165
Szántó Ákos: A <i>Népszabadság</i> és a <i>New York Times</i> hidegháborús beszámolóinak összehasonlítása a nicaraguai forradalom 1978 és 1979 közötti eseményeinek példáján keresztül	177
Takács Barbara: Varázsgyűrű a sikerért <i>Egy graeco-egyiptomi mágikus rituálé</i> (<i>PGM XII. 270-350</i>)	191
Boszoki Petra: Laudáció Kiss Andrea Kriszta szövege elé	203
Kiss Andrea Kriszta: Jókai Mór nőábrázolása <i>Milyenek a nők?</i> című novelláskötetében	203
A Kerényi Károly Szakkollégium tagjai a 2016/2017-es és a 2017/2018-as tanévben	216
A Kerényi Károly Szakkollégium mentorai a 2016/2017-es és a 2017/2018-as tanévben	216

Csapó Gyöngyvér vagyok, a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának hallgatója. 2014-ben kezdtem el pszichológiát tanulni, melynek alapképzését 2017-ben fejeztem be. Még abban az évben felvételt nyertem a mesterképzésre, ahol jelenleg társadalom-és szervezetszociológia specializáción folytatom tanulmányaimat. A machiavellizmussal már az alapképzés kezdete óta foglalkozom, így e tanulmány középpontjában is ez, illetve a Sötét Triád áll. Jelen kutatásomban választ próbáltam találni arra, van-e kapcsolat a machiavellizmus, valamint a Sötét Triád másik két komponense, a szubklinikai pszichopátia és a szubklinikai narcizmus, illetve a mentalizáció között.

CSAPÓ GYÖNGYVÉR

A Sötét Triád és a mentalizáció kapcsolatának vizsgálata

Háttér

Sötét Triád

A Sötét Triád a szubklinikai pszichopátiát, szubklinikai narcizmust és a machiavellizmust magában foglaló konstruktum¹, melyek közös jellemzői, hogy az ilyen személyiségvonással rendelkező emberekkel nem előnyös kapcsolatba kerülni, mert önzőek, egocentrikusak, emocionálisan meglehetősen hidegek, és előszeretettel manipulálnak másokat.² Mind a narcizmus, mind a pszichopátia rendelkezik klinikumban megjelenő változattal, ez azonban a machiavellizmusról nem mondható el.³

1 PAULHUS, Delroy L. – WILLIAMS, Kevin M.: *The dark triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy*. Journal of research in personality, 2002/6., 556–563.

2 BIRKÁS Béla, et al.: *Disturbing concerns for dark personalities: anxiety sensitivity and the Dark Triad*, International Journal of Advances in Psychology, 2016/5., 1–5.

3 PAÁL Tünde: „A Sötét Hármás: A narcizmus, a Machiavellizmus és a pszichopátia evolúciós gyökerei” In: GYURIS Petra – MESKÓ Norbert – TISLJÁR Roland: *Az evolúció árnyoldala. A lelki betegségek és az alternatív szexualitás darwini elemzése*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2014, 136–161.

Szubklinikai nárcizmus

A szubklinikai nárcizmus három fajtája kerül bemutatásra az alábbiakban; grandiózus, sebezhető és agresszív nárcizmus. A grandiózus nárcisztikus ember nagyszerűnek, feljebbvalónak látja magát, aki sokkal többre hivatott, mint az átlagos emberek. Éppen ezért csodálattal tekint magára, és ugyanezt várja el másoktól is – sokszor azonban valójában nem is rendelkeznek olyan mértékben azzal a képességgel, amivel ezt kiérdemelhetnék.⁴

A sebezhető nárcizmus nem annyira egyértelmű a másokkal szembeni kommunikációban, viselkedésben. Annak ellenére, hogy a grandiózusság és a felsőbbrendűség érzése itt is jelen van, ezt igyekeznek titkolni mások előtt. A kritikára igen érzékenyek, s visszahúzódóbbak, ezért akár még szerénynek is tűnhetnek társaik szemében.⁵

Szubklinikai pszichopátia

A szubklinikai pszichopátiára jellemző tulajdonságokat alapvetően két csoportba lehet sorolni; affektív stílus és életvitel. Az affektív stílusba tartozik a felszínesség, hamisság, énközpontúság, grandiozitás, manipuláció és a sekélyes érzelmek.⁶ Az életvitel az impulzivitást, a felelőtlenséget és az izgalom iránti szükségletet foglalja magában, aminek következtében könnyen ugranak bele veszélyes, kockázatos helyzetekbe, ahol nem számít nekik sem mások, sem pedig saját maguk épsége.

Machiavellizmus

A machiavellizmus fogalma Machiavelli *A fejedelem* című, 1513-ban megjelent művéhez köthető, mely tanácsokat tartalmaz az uralkodónak hatalma megszerzéséhez és megtartásához – ezek azonban kettős üzenetet hordoznak, mert egyrészt javasolják, hogy az uralkodó legyen barátságos és segítőkész, másrészt viszont azt javasolja, hogy szükség esetén ne féljen a csalástól és mások kihasználásától, manipulációjától.⁷

4 Uo.

5 Uo.

6 Uo.

7 SZIJJÁRTÓ Linda: *A machiavellista stratégia természete: A viselkedés, a személyiségvo-*

Christie és Geis⁸ egyfajta gondolkodásmódként, magatartásformaként fogalmazták meg a machiavellizmust, amelynek során az egyén másokra eszközként tekint, akik közelebb vihetik céljai eléréséhez. Egy olyan viselkedési stratégia, mely mások kihasználásán és manipulációján alapul.⁹

A machiavellizmus Jones és Paulhus¹⁰ szerint egy világnézeti stílust és viselkedési taktikák használatát foglalja magába. A világnézetre jellemző az opportunista és realista felfogás, a cinizmus, gyanakvás és a hajlandóság, hogy már az első adandó alkalmalmmal kihasználjanak másokat, megelőzve azt, hogy esetleg ők legyenek azok, akiket kihasználták. Jellemző rájuk „A cél szentesíti az eszközt” hozzáállás, valamint az is, hogy a közösségben való gondolkodás távol áll tőlük. A viselkedési taktikáik közé tartozik mások manipulálása, valamint az, hogy csak abban az esetben segítenek másoknak, ha az az előnyüket szolgálja. Képesek akkor is hidegfejjel cselekedni, mikor egy – az átlagember számára – érzelmileg túlfűtött helyzetben vannak, amelynek hátterében az állhat, hogy érzelmileg nem tudnak ráhangolódni másokra.¹¹

Narratív pszichológia

Gondolatainkat, tapasztalatainkat és érzéseinket általában történetek elmesélésén keresztül tesszük meg, melyek nyelvi szerkezeti információval szolgálnak lelkiállapotunkról, lelki folyamatainkról és identitásunkról. Ezek főképp olyan történetekben érhetők tetten, melyek pozitív vagy negatív hatással voltak ránk. Ahogyan az eseményeket értelmezzük, és kifejezzük vélekedéseinket velük kapcsolatban, azzal belső állapotainkat és az eseményhez való viszonyainkat is megjelenítjük. A tudományos narratív pszichológia a nyelv és a pszichológiai állapotok közötti megfelelés kutatása okán állítja azt, hogy a történetek bizonyos nyelvi, strukturális

nások és az érzelmi intelligencia szerepe a machiavellista egyének által hozott döntések létrejöttében, Egyetemi doktori disszertáció, Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 2014.

- 8 CHRISTIE, Richard – GEIS, Florence L. *Studies in machiavellianism*. Academic Press, 2013.
- 9 WILSON, David Sloan – NEAR, David; MILLER, Ralph R.: *Machiavellianism: a synthesis of the evolutionary and psychological literatures*. Psychological bulletin, 1996/2, 285.
- 10 JONES, Daniel N. – PAULHUS, Delroy L.: *Machiavellianism*. 2009.
- 11 JONES, Daniel N. – PAULHUS, i. m., PAÁL Tünde: i. m., WILSON, NEAR, MILLER, i. m.

vagy kompozíciós tulajdonságaiból következtethetünk az egyén pszichológiai állapotára.¹²

Perspektíva

A perspektíva olyan fizikai vagy pszichológiai szempont, amelynek szemszögéből egy esemény bemutatásra kerül. A pszichológiában a perspektíva szorosan kapcsolódik a mentalizációs folyamatokhoz. A narratív pszichológián belül a perspektíva legfontosabb eszköze a lokalizáció, mely a belső mentális állapotok nyelvi eszközök alkalmazásával történő megjelenítését foglalja magába. Alapvetően két fő funkciója van: az érzelmi empátia kiváltása és az elaboráció.¹³

Mentalizáció

Az elmeolvasás során szándékokat, gondolatokat, mentális állapotokat tulajdonítunk másoknak, amit mások cselekvéseiből és verbális kifejeződéseiből származtatunk. Ezek hozzájárulnak a szociális környezethez való alkalmazkodáshoz, mert azáltal, hogy megfigyeljük egyes emberek cselekvéseit, viselkedését, következtetni tudunk a mögöttük húzódó belső állapotokra.¹⁴ A mentalizáció által képesek vagyunk a saját viselkedésünket is az ennek következtében folyamatosan változó kontextushoz igazítani.¹⁵

Az elmeolvasó-képességet gyakran a kognitív (hideg) empátia szinonimájaként használják, mely az empátiának az a része, mikor felismerjük a másik egyénben zajló folyamatokat. Tudjuk, milyen érzelmeket él át, azonban ebben az átélésben nem osztozunk.

12 LÁSZLÓ János: *A narratív pszichológia mint tudomány*. Pszichológia, 2005/2, 109–131. valamint PÓLYA Tibor: „A narratív értékelés hatása a szubjektív élmény észlelt minőségére” in: *Élmény, történet – a történetek élménye* (szerk. VINCZE Orsolya – BIGAZZI Sára), Új Mandátum Kiadó, Budapest, 2008, 106–120.

13 VINCZE Orsolya: *Mentális állapotok jelentősége csoporttörténetekben a saját és a külső csoport vonatkozásában*, Egyetemi doktori disszertáció, Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 2009.

14 ESPERGER Zsófia – BERCZKEI Tamás: *Törekvés mások belső világának feltérképezésére: Spontán mentalizáció és machiavellizmus*. Magyar Pszichológiai Szemle, 2011/3, 487–506.

15 BERNÁTH Ágnes: *Az elmeolvasás és az elmeolvasásra irányuló igény szerepe egészséges felnőtt személyek társas viselkedésében*. Egyetemi doktori disszertáció, Debreceni Egyetem, Debrecen, 2014.

Mivel a beleérzés jelen esetben hiányzik, ezért inkább a vizuális perspektíva átvételéről beszélhetünk: belehelyezkedünk a másik személy állapotába érzelmi bevonódás nélkül. Ezzel szemben az affektív (meleg) empátiánál jelen van a másik személy érzelmi állapotának átvétele is.¹⁶

Mentalizáció: eddigi vizsgálatok

Paál és Bereczkei¹⁷ feltételezték, hogy a machiavellisták azért tudják sikeresen manipulálni és kihasználni társaikat, mert jobban megértik társaik belső állapotait, így azt a saját hasznukra tudják fordítani. Ezt azonban nem sikerült igazolniuk, melynek hátterében az állhat, hogy a kísérletben főleg más személyek érzelmi állapotát leíró történetekkel találkoztak, így lehetséges, hogy nem tudták kibontakoztatni elmeolvasó-képességüket.

Esperger és Bereczkei¹⁸ a spontán mentalizációt és a machiavellizmust vizsgálták, ahol a machiavellizmus mérésére szolgáló MACH-IV teszt kitöltése mellett egy 12 képből álló ingeranyagot vetítettek le a résztvevőknek, akiknek ezután minden képről néhány mondatot kellett megfogalmazniuk, melyekből tartalomelemzéssel minden olyan szövegrészt lekódoltak, ahol a kísérleti személy mentalizációt végez. Három kódtípust alkalmaztak; emócióra, kognícióra és percepcióra vonatkozókat. Kísérletük eredményeként a mentális állapottulajdonítások száma és a MACH-IV teszten elért pontszámok között közepes erősségű korrelációt találtak.

Czibor, Bereczkei és Vincze¹⁹ vizsgálatában társas dilemmahelyzetben vizsgálták a machiavellizmus és a mentalizáció kapcsolatát. A résztvevőknek egy együttműködésre és egy versengésre sarkalló

16 MCLWAIN, Doris: „Bypassing empathy: A Machiavellian theory of mind and sneaky power” in: *Individual differences in theory of mind: Implications for typical and atypical development* (szerk. REPACHOLI – SLAUGHTER)t, Hove, UK: Psychology Press, 2003, 39-67.

17 PAÁL Tünde – BEREZKKEI Tamás: „Adult theory of mind, cooperation, Machiavellianism: The effect of mindreading on social relations” in: *Personality and Individual Differences*, 2007/3, 541-551.

18 ESPERGER Zsófia – BEREZKKEI Tamás: *Törekvés mások belső világának feltérképezésére: Spontán mentalizáció és machiavellizmus*. Magyar Pszichológiai Szemle, 2011/3, 487-506.

19 CZIBOR Andrea, BEREZKKEI Tamás: VINCZE Orsolya: *Feelings and motives underlying Machiavellian behavioural strategies; narrative reports in a social dilemma situation*. *International Journal of Psychology*, 2014/6, 519-524.

situációban kellett részt venniük, és mindegyik helyzet után szöveges indoklást kellett adniuk döntéseik mértéről, valamint arról, hogy milyen stratégiát követtek a játék során. A tartalomelemzéssel megvizsgált szövegeknél a magas machiavellizmusra való hajlammal rendelkező személyek az alacsony machosokhoz képest a versengő helyzetben több kognitív igét alkalmaztak és az együttműködő situációban kevesebb emocionális igét használtak. Az egyes szám első személyű kifejezéseknél nem volt különbség a magas és az alacsony machosok között, azonban a többes szám első személy tekintetében az alacsony machosok gyakrabban használták őket az együttműködő situációban.

Kutatási kérdés, hipotézisek

A kutatásomban a Sötét Triádban szereplő személyiségvonások és a mentalizáció kapcsolatát vizsgáljuk narratív pszichológiai eszközökkel, amit arra alapozunk, hogy a korábban említett vizsgálatok nem bizonyítják egyértelműen, hogy a machiavellisták jobb elmeolvasó-képességgel rendelkeznének társaiknál. E kérdéskörnek a vizsgálata érdekes a Sötét Triád másik két személyiségvonásával kapcsolatban is.

Hipotézisek

1. *Az emocionális igék használata az SD3 pszichopátia faktorával negatív irányú összefüggést mutat.*

A szubklinikai pszichopátiára jellemző az érzelmek sekélyes megléte, éppen ezért feltételezhetjük azt, hogy ez megnyilvánul az általuk elbeszélte történetekben úgy, hogy azok kevesebb érzelmet tartalmaznak.

2. *A machiavellizmusra való hajlam pozitív irányú, erős korrelációt mutat a mentalizációra való képességgel.*

Az elmeolvasó-képességet több helyen párhuzamba állították a machiavellizmussal, mert feltételezik, hogy a machiavellisták jobb mentalizációs képességeiknek köszönhetik azt, hogy sikerrel tudnak manipulálni és kihasználni másokat. Mivel az eredmények

el térnek ebben a tekintetben, érdemesnek véljük megvizsgálni ezt a kérdést.

Módszer

A kutatásunkban 148-an vettek részt, ebből 99 ember adatait tekintettük érvényesnek. A legfiatalabb kitöltő 17, a legidősebb 75 éves volt, az átlagéletkoruk 29,70 (SD= 14,544). Nemi eloszlás tekintetében 36 férfi és 63 nő vett részt a kutatásban, a férfiak átlagéletkora 31,03 (SD=17,139), a nőké 28,94 (SD=12,920) volt. A vizsgálatban a személyeknek egy online platformon elérhető kérdőívcsomagot kellett kitölteniük, mely a Sötét Triád mérésére alkalmas SD3 kérdőívet tartalmazta, és három olyan feladatot, melyben egy élet-történeti eseményt kellett elmesélniük a leírásnak megfelelően. Elsőként egy negatív élettörténeti eseményt kellett felidézniük, másodikként egy pozitív életeseményt, míg harmadikként arra kértük őket, hogy próbáljanak meg visszaemlékezni egy olyan helyzetre, mikor konfliktusba kerültek valakivel.

A történeteknél háromféle kódtípust használtunk; érzelmekre, intencióra, valamint kognícióra vonatkozóakat – ez utóbbiba beletartoztak mind a perceptuális, mind az episztemikus kognitív ígék. Ezeken kívül mindig figyelembe vettük, hogy a lekódolt szöveg magára az elbeszélőre vagy más személyre vonatkozik.

A kódolás után elkülönítettünk magas és alacsony machiavellizmusra, pszichopátiára és nárcizmusra való hajlammal rendelkező embereket az SD3 teszten elért pontszámok alapján, amiket átlag és a hozzáadott egyszórásnyi érték összegéből kiindulva határoztunk meg.

	Átlag	Szórás	Átlag + Szórás	N
Machiavellizmus	3,21	0,744	3,951	14
Szubklinikai pszichopátia	2,22	0,710	2,93	15
Szubklinikai nárcizmus	2,74	0,707	3,447	14

1. ábra: A machiavellizmus, pszichopátia és nárcizmus átlaga és szórása

Eredmények

A Sötét Triád és a pozitív, negatív, konfliktustörténetekben fellelhető kognitív, érzelmi és intencionális ígék kapcsolata

Megnéztük, hogy vajon az egyes nyelvi változók korrelálnak-e az SD3 faktoraival, amelynek során a negatív, a pozitív és a konfliktustörténetekben található kogníciót, érzelmi állapotot és intenciót kifejező ígék kapcsolatát vizsgáltuk meg a machiavellizmussal, a pszichopátiával és a nárcizmussal.

	Mach	Pszichopátia	Nárcizmus
Kognitív	r(99)= 0,130 p>0,05	r(99)=0,135 p>0,05	r(99)=-0,60 p>0,05
Érzelem	r(99)=-0,29 p>0,05	r(99)=-0,36 p>0,05	r(99)=-0,40 p>0,05
Intenció	r(99)= -0,004 p>0,05	r(99)=0,130 p>0,05	r(99)=-0,47 p>0,05

2. ábra: A Sötét Triád tagjainak kapcsolata a kognitív, érzelmi és intencionális kifejezésekkel

Láthatjuk, hogy a szövegekben előforduló kognitív elemek nem korrelálnak se a machiavellizmussal ($p>0,05$), se a pszichopátiával ($p>0,05$), se a nárcizmussal ($p>0,05$). Ugyanez elmondható az érzelmi kifejezésekre és az intencióval kapcsolatban is: itt sem találunk szignifikáns eredményt az SD3 faktoraival.

Független mintás t-próba segítségével megnéztük, van-e különbség a Sötét Triádhoz tartozó három személyiségvonás alacsony és magas formái között a kognitív, emocionális és intencionális kifejezések tekintetében. A táblázatban látható értékek alapján megállapítható, hogy nincs differencia az alacsony és magas SD3 értékek között – azonban az intencióra vonatkozóan a pszichopátiában különbség mutatkozott a két csoport között ($t=1,997$; $p=0,064$).

		t-érték	Sig.
Kognitív	mach	t(97)=0,615	p>0,05
	pszichopátia	t(15,733)=1,532	p>0,05
	nárcizmus	t(97)=-0,495	p>0,05
Érzelem	mach	t(97)=0,555	p>0,05
	pszichopátia	t(97)=1,355	p>0,05
	nárcizmus	t(97)=-0,197	p>0,05
Intenció	mach	t(97)=-0,742	p>0,05
	pszichopátia	t(14,923)=1,997	p>0,05 (p=0,064)
	nárcizmus	t(97)=0,729	p>0,05

3. ábra: az alacsony és magas machiavellizmus, pszichopátia és nárcizmus közti különbség a kognitív, érzelmi és intencionális kifejezések tükrében

Ezek után arra voltunk kíváncsiak, hogy vajon, ha a pozitív, negatív és konfliktustörténetek mentén lebontjuk a kognitív, emocionális és intenciót kifejező igéket, találunk-e összefüggést a Sötét Triád tagjai közt. Ennek vizsgálatára Pearson-féle korrelációt alkalmaztunk, melynek eredményei alább láthatók:

		Mach	Pszichopátia	Nárcizmus
Negatív	Kognitív	r(99)=-0,27 p>0,05	r(99)=0,015 p>0,05	r(99)=-0,066 p>0,05
	Érzelem	r(99)=-0,47 p>0,05	r(99)=-0,044 p>0,05	r(99)=-0,047 p>0,05
	Intenció	r(99)=-0,81 p>0,05	r(99)=0,036 p>0,05	r(99)=-0,075 p>0,05
Pozitív	Kognitív	r(99)=0,233 p<0,05 (p=0,020)	r(99)=0,227 p<0,05 (p=0,024)	r(99)=-0,155 p>0,05
	Érzelem	r(99)=-0,051 p>0,05	r(99)=-0,23 p>0,05	r(99)=-0,045 p>0,05
	Intenció	r(99)=0,080 p>0,05	r(99)=0,217 p<0,05 (p=0,031)	r(99)=0,058 p>0,05
Konfliktus	Kognitív	r(99)=0,087 p>0,05	r(99)=0,064 p>0,05	r(99)=0,049 p>0,05
	Érzelem	r(99)=0,025 p>0,05	r(99)=-0,006 p>0,05	r(99)=0,053 p>0,05
	Intenció	r(99)=0,018 p>0,05	r(99)=0,062 p>0,05	r(99)=-0,040 p>0,05

4. táblázat: A negatív, pozitív és konfliktustörténetekben található nyelvi kifejezőeszközök kapcsolata a Sötét Triád tagjaival

A táblázatból kitűnik, hogy történetekre lebontva kaptunk szignifikáns eredményeket, melyeket félkövérrel jelöltem. Pozitív irányú, gyenge kapcsolatot találtunk a machiavellizmus és a pozitív történetekben található kognitív kifejezések közt ($r=0,233$; $p=0,020$). Szintén kimutatható egy pozitív irányú gyenge kapcsolat a pszichopátia és a pozitív történetek kognitív ($r=0,227$; $p=0,024$) és intenciót kifejező igéi közt ($r=0,217$; $p=0,031$).

Független mintás t-próbával megnéztük, hogy az egyes történeteknél mért nyelvi elemeknél van-e különbség annak tekintetében, hogy az illető az alacsony vagy magas csoportba tartozik az SD3 bármely dimenziójában. Jelen két táblázatban csak azokat az eredményeket közöljük, ahol volt eredmény:

		Machiavellizmus	
		t-érték	szignifikancia
Pozitív	Kognitív	$t(97)=1,751$	$p>0,05$ $p=0,083$
	Érzelem	$t(41,120)=-3,060$	$p<0,05$ $p=0,004$
Konfliktus	Érzelem	$t(97)=-1,938$	$p>0,05$ $p=0,055$

		Pszichopátia	
		t-érték	szignifikancia
Pozitív	Kognitív	$t(15,697)=1,837$	$p>0,05$ $p=0,085$
Konfliktus	Érzelem	$t(16,155)=1,489$	$p>0,05$ $p=0,088$

5-6. ábra: Az alacsony és magas machosok, valamint az alacsony és magas pszichopátia értékkel rendelkezők közötti különbség a történetek nyelvi változóinak tükrében

A táblázatól kitűnik, hogy a magas és alacsony machosok közt szignifikáns különbség van a pozitív élettörténeti események leírásánál az érzelmi kifejezések terén. Az alacsony machosok kevesebb érzelmre utaló igét használtak (átlag=1,93, SD=1,385), mint a magas machosok (átlag=3,48, SD=3,206). Különbséget észlel-

tünk még a pozitív történeteknél a kognitív kifejezéseket illetően ($p=0,083$), valamint a konfliktustörténetek esetében az érzelmet leíró igéknél is ($p=0,055$). A magas és alacsony pszichopátia pontszámmal rendelkezőknél a Welch-féle d-próbát értelmeztük a Levene-teszt szignifikanciája miatt ($p<0,05$), s pozitív tendenciát mutató eredményt kaptunk a pozitív történetek kognitív ígéire ($p=0,085$) és a konfliktust leíró szövegek érzelmi kifejezéseire ($p=0,088$). Mindezekből feltételezhetjük, hogy fennáll a valószínűsége annak, hogy a mintaelemszám megnövelése esetében a pozitív tendenciát mutató eredményeknél méginkább szignifikáns különbséget észlelhetünk a magas és az alacsony csoportok között.

A Sötét Triád és a mentalizáció

A mentalizációt, vagyis a képességet, hogy másoknak belső mentális állapotokat tulajdonítsunk, a szövegekben megjelenő, másokra vonatkozó kognitív, emocionális és intenciót kifejező elemek segítségével mértük. Összeadtuk ezen kifejezéseket, megnéztük, korrelálnak-e a machiavellizmussal, pszichopátiával és nárcizmussal, majd független mintás t-próbával megnéztük, hogy van-e különbség az SD3 bármely faktorán alacsony vagy magas értéket elérő csoportok között.

	Machiavellizmus	Pszichopátia	Nárcizmus
Mentalizáció	$r(99)=0,059$ $p>0,05$	$r(99)=0,025$ $p>0,05$	$r(99)=0,200$ $p<0,05$ $p=0,047$

	Machiavellizmus		Pszi­chopátia		Nárcizmus	
	t-érték	szig.	t-érték	szig.	t-érték	szig.
Mentalizáció	$t(97)=-0,346$	$p>0,05$	$t(97)=1,338$	$p>0,05$	$t(13,12)=0,919$	$p>0,05$

8-9. ábra: A mentalizáció és a machiavellizmus, pszichopátia és nárcizmus közti kapcsolat és különbség

Az első táblázatból láthatjuk, hogy a mentalizáció nem korrelál sem a machiavellizmussal, sem a pszichopátiával, ellenben szignifikáns kapcsolat fedezhető fel a mentalizáció és a nárcizmus között ($r=0,200$; $p=0,047$). A kapcsolat pozitív irányú és gyenge erősségű.

A független mintás t-próba alapján nincs szignifikáns különbség az alacsony és magas csoportok között a mentalizációt tekintve.

A pontszámok átlaga és szórása a személyiségvonások mentén a következő volt, de a nagy szórás miatt itt sem találunk különbséget:

	Machiavellizmus		Pszichopátia		Nárcizmus	
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
magas	7,142	9,172	10,733	8,979	11,5	16,810
alacsony	8,035	8,919	7,404	8,860	7,317	6,815

10. ábra: A mentalizáció átlaga és szórása az alacsony és magas machiavellizmusnál, pszichopátiánál és nárcizmusnál

Megvitatás

Eredményeink alapján nem nyertek igazolást a hipotéziseink. Az alábbiakban az egyes hipotézisek mentén haladva elemezzük eredményeinket és próbálunk meg belőlük következtetéseket levonni.

1. Az emocionális elemek használata az SD3 pszichopátia faktorával negatív irányú összefüggést mutat.

A szubklinikai pszichopátiára jellemző az érzelmek sekélyes megléte, ebből fakadt az a feltételezés, hogy a pozitív, negatív és konfliktustörténeteknél negatív irányú, erős korrelációt találunk a pszichopátia és az érzelmet leíró elemeknél, illetve, hogy szignifikáns különbség van az emocionális kifejezéseknél az alacsony és magas pszichopátia pontszámmal rendelkezők között. Vagyis minél magasabb pontszámot ér el valaki az SD3 pszichopátia faktorán, annál kevesebb érzelmi állapotot kifejező elemet használ az általa megfogalmazott szövegekben. Az *Eredmények*nél láthatuk, hogy nincs korreláció a pszichopátia és az érzelmi kifejezések között ($r=-0,36$; $p>0,05$). A független mintás t-próba alapján nem található szignifikáns különbség az alacsony és a magas pszichopatáknál ($t=1,355$; $p>0,05$). Az eredmény ellentmond a vártaknak,

hiszen ismereteinkből adódóan feltételeztük mind a kapcsolatot, mind pedig a különbség meglétét.

2. A machiavellizmusra való hajlam pozitív irányú, erős korrelációt mutat a mentalizációra való képességgel.

Már több kutatásban próbáltak választ találni arra, van-e kapcsolat az elmeolvasó-képesség és a machiavellizmus között. A feltételezés abból indul ki, hogy a machiavellisták azért sikeresek a manipuláció terén és tudnak könnyedén kihasználni másokat, mert jobb elmeolvasó-készséggel rendelkeznek az átlagnál, ezáltal könnyedén tudnak szándékokat és mentális állapotokat tulajdonítani másoknak és ezt saját előnyükre tudják fordítani.²⁰

Esperger és Bereczkei²¹ pozitív irányú, közepes erősségű korrelációt találtak a machiavellizmus és a mentális állapottulajdonítások száma között. Ezért éltünk azzal a feltételezéssel, hogy pozitív irányú, erős korrelációt találunk az SD3 machiavellizmust mérő alskálája és a mentalizáció között. A mentalizációt a másokra vonatkozó kognitív, intencionális és érzelmet kifejező elemek összességével mértük, s ezt korreláltattuk a machiavellizmussal. Hipotézisünk nem nyert igazolást; nincs szignifikáns kapcsolat a mentalizáció és a machiavellizmus között ($r=0,059$; $p>0,05$), és a független mintás t-próba sem hozott eredményeket abban a tekintetben, hogy lenne különbség az alacsony és magas machosok között a mentalizációra vonatkozóan ($t=-0,346$; $p>0,05$).

Azonban mentalizációt illetően kaptunk pozitív irányú, szignifikáns eredményt – a nárcizmussal kapcsolatban ($r=0,200$; $p=0,047$), a korreláció viszont gyengének mondható. Vagyis minél magasabb pontot ér el valaki az SD3 nárcizmust mérő alskáláján, azzal arányosan jobb elmeolvasó-készséggel rendelkezik.

20 ESPERGER Zsófia – BEREZKKEI Tamás: *Törekvés mások belső világának feltérképezésére: Spontán mentalizáció és machiavellizmus*. Magyar Pszichológiai Szemle, 2011/3 487–506.

21 PAÁL Tünde, BEREZKKEI Tamás: „Adult theory of mind, cooperation, Machiavellianism: The effect of mindreading on social relations” in: *Personality and Individual Differences*, 2007/3, 541–551.

Összegzés

A kutatásunk nem hozta a várt eredményeket, egyetlen hipotézisünk sem igazolódott. Ez több dologgal magyarázható; egyrészt a kis mintaelemszámmal, másrészt a tesztek önzetlenségén alapuló kitöltésével, valamint a kitöltők életkorának túl nagy szórásával. (Továbbá, mivel kevés volt a mintaelemszám, kénytelenek voltunk csupán egy szórásnyi adatot meghagyni a szélsőséges tartományokban. Így is csak 14-15 fő jutott egy-egy szélsőséges csoportba. Egy a nagy mintaelemszámú kutatásoknál (például: validálás, IQ teszt) gyakran három szórásnyit használnak a szélsőséges tartományok megjelölésére.) A vizsgálatban 148-an vettek részt, ebből végül 99 ember adatait tudtuk felhasználni, viszont a magas machosok száma csupán 14, a magas pszichopátia pontszámmal rendelkezőké 15 és magas nárcisztikusoké 14 volt. Valószínűnek tartjuk, hogy nagyobb minta esetén több eredménnyel rendelkeznénk, tekintve, hogy számos statisztikai eljárás során tendenciát mutató eredményeket kaptunk.

Mivel a kutatás az átlagemberekből álló mintára épül (lévén szubklinikai terminusokról van szó), ezért kicsi a valószínűsége, hogy ténylegesen pszichopata, nárcisztikus, vagy extrém machiavellista személyek eredményét értelmezzük. Érdekes lett volna a kutatást egy börtönpopulációban is felvenni, ahol valószínűleg mindhárom SD3 csoportba jóval több ember esett volna az egy szórási tartományba.

A kitöltés online történt, önkéntes alapon, ami magában hordozza azt a lehetőséget, hogy főleg olyanok töltötték ki, akik az önzetlenség magas fokával rendelkeznek. A machiavellistákra jellemző, hogy csak akkor segítenek másoknak, ha nekik abból hasznuk származik (Jones és Paulhus, 2002), jelen esetben viszont a kutatásban való részvétel nem járt semmilyen előnnyel. Így célszerű lett volna nyereséget, vagy jutalmat felajánlani a kitöltőknek. A kitöltők életkora 17 és 75 év között volt, így lehetséges, hogy kisebb életkori eloszlás esetén több és jobb eredményeket kaptunk volna. Mivel jelen kutatásban nem sikerült igazolnunk a hipotéziseinket, illetve az imént megfogalmazott kritikákat figyelembe véve úgy gondoljuk, célszerű lenne megismételni a kísérlet.